

Asia: VN/238/2025

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi elatustukilain, lapsen elatuksesta annetun lain sekä tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta

Elatustukilaki

Ovatko elatustukilain 11–12 §:t perusteluineen selkeät?

Kyllä.

Keski-Suomen hyvinvointialue toteaa, että esitetty uudistus parantaa mahdollisuutta kerryttää lapselle riittävästi itsenäistymisvaroja, ja se lisää myös hyvinvointialueen mahdollisuuksia kerryttää tuloja lastensuojelun ympärivuorokautisen hoidon korvauksiksi. Lisäksi myönteistä on 12 §:ssä kuvastusti poistettava lausunnonantovelvollisuus, mikä vähentää hallinnollista työtä.

Onko elatustukilain 13 a §:n sisältö perusteluineen selkeä?

Kyllä

Keski-Suomen hyvinvointialue lähtökohtaisesti kannattaa elatusvelvollisen toimintavelvollisuuden kirjaamista lainsäädäntöön. Esitetyssä 13 a §:ssä asia on kuitenkin vielä melko monimutkaisesti ilmaistu, eikä esimerkiksi esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa kuvata, millaisia ajanjaksoja ”pidempiaikaiset arvioitavat elatuskykyä parantavat muutokset” käytännössä tarkoittaisivat. Esitys ei lisäksi määrittele elatusvelvollisen toimintavelvollisuuden laiminlyömiselle sanktioita tai seuraamuksia lainkaan.

Onko elatustukilain 34 §:n sisältö perusteluineen selkeä?

Kyllä

Onko elatustukilain 36 §:n sisältö perusteluineen selkeä?

Kyllä

Esitetty 36 § on sinällään selkeä. Esityksessä avoimeksi jää vielä se, missä määrin Kela voi käyttää harkintaa elatusvelvollisen elatuskyvyn kohentumisesta ilmoittamisessa hyvinvointialueelle. Ja koska hyvinvointialue ei myöskään erikseen ilmoita Kelalle, mihin toimiin Kelan toimittamien tietojen perusteella on ryhdytty, voi tämä käytännössä aiheuttaa esimerkiksi toistuvia ilmoituksia samasta tilanteesta.

Laki lapsen elatuksesta

Onko lapsen elatuksesta annetun lain 8 d §:n sisältö perusteluineen selkeä?

Keski-Suomen hyvinvointialue katsoo, että säännös vahvistaa elatuslain mukaisten tehtävien hoitamista sosiaalihuollon palvelutehtävänä. Käytännössä kuitenkin verohallinnon tiedot ole ajantasaisia ja hyödynnettävissä ajantasaisesti, vaan kertovat tilanteen takautuvasti edellisiltä verovuosilta.

Onko lapsen elatuksesta annetun lain 13 a §:n sisältö perusteluineen selkeä?

Esitetty säädös on sinällään selkeä ja antaa hyvinvointialueelle oikeuden kanteen ajamiseksi sekä lapsen oikeuksien vahvistamiseksi. Säännöksestä puuttuu kuitenkin selkeä kuvaus siitä, missä tilanteissa hyvinvointialue voi jättää kanteen nostamatta. Tältä osin hyvinvointialueilla voi syntyä erilaista lain tulkintaa ja tilanne voi johtaa erilaisiin toimintakäytäntöihin. Asiassa tarvittaneen tarkempaa soveltamisohjetta. On huomioitava, että esitys toteutuessaan voi muuttaa perheoikeudellisten palveluiden luonnetta ja lastenvalvojen roolia sopimusvahvistamisen ja vanhemmuuden tuen näkökulmasta enemmän lapsen edunvalvonnan ja oikeudellisen kontrollin suuntaan. Tältä osin esityksen voimaantulo tulee vaatimaan hyvinvointialueen lastenvalvojen koulutus ja perehdytystarpeita.

Onko lapsen elatuksesta annetun lain 13 b §:n sisältö perusteluineen selkeä?

Lähtökohtaisesti kyllä. Keski-Suomen hyvinvointialue kuitenkin toteaa, että mikäli elatuskanteiden määrä lisääntyy, myös vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön tarve kasvaa. Tilanteet, joissa hyvinvointialueen olisi ryhdyttävä toimenpiteisiin ovat tilanteita, joissa vanhemmat ovat usein erimielisiä, eikä sopimusta ole saatu aikaiseksi. Esitetty säädöskohta edellyttää tarkempia soveltamisohjeita sen osalta, miten ja mihin asia tulee vireille ja missä kohtaa sopimisesta siirrytään oikeuskeinoihin ja kenen vastuulla niitä on ensisijaisesti käyttää. Lastenvalvojan tehtävä kanteen nostajana tulisi kirjata selvemmin säädökseen tai sen perusteluihin. Erityisesti siitä tulisi säätää, milloin vastuu asian edistämisestä siirtyy vanhemmalta hyvinvointialueelle.

Onko lapsen elatuksesta annetun lain 17 §:n sisältö perusteluineen selkeä?

Kyllä

Lapsen elatuksesta annetun lain mukaan elatusavun suuruus määritellään lapsen yksilöllisen elatuksen tarpeen perusteella, mutta vanhemmat vastaavat lapsensa elatuksesta kykynsä mukaan. Hallituksen

esitykseen liittyvän palautteen ohella palautetta toivotaan myös kysymykseen siitä, tulisiko säätää vanhempien vahvemmassa velvoitteesta arvioida lapsen elatuksen tarvetta ja omaa elatuskykyään säännöllisesti, sekä, tähän liittyen, vanhemman velvollisuudesta ryhtyä toimiin elatusavun määrän tarkistamiseksi, jos tarve tarkistamiseen ilmenee. Jos kyllä, niin miten asiasta tulisi säätää?

Keski-Suomen hyvinvointialue toteaa, että vanhemman velvollisuus tulee selvästi säätää ensisijaiseksi ja hyvinvointialueen oikeus toissijaiseksi. Vanhemman vastuusta tulisi säätää selvemmin ja konkreettisemmin, esimerkiksi aikarajoja asettamalla. Mikäli esityksen osalta päädytään määräämään perustuvien sopimusten tarkistamiseen, tämä mahdollisesti haastaa kotitalouksien suunnitelmallista taloudellista pärjäämistä. Sopimusten tarkistaminen vaatii viranomaisten yhteistyötä sekä vanhempien välistä yhteistyötä ja mahdollisesti myös viivästyessään lisää sopimuksettomia tilanteita.

Tulotietojärjestelmästä annettu laki

Onko tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n sisältö perusteluineen selkeä?

Kyllä

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne esityksen vaikutusarvioinneista.

Keski-Suomen hyvinvointialue toteaa, että esitys sinällään voi vahvistaa lapsen oikeuksia ja niiden toteutumista. Vaikutusarviointia tulisi tehdä elatusvelvollisuuden ja sen vahvistamisen näkökulmasta täsmentämällä esityksen vaikutuksia elatusvelvollisen toimintavelvollisuudesta sekä hyvinvointialueen oikeuksista ajaa kannetta eri tilanteissa. Mikäli hyvinvointialue lähtee käyttämään oikeuttaan säännönmukaisesti, arvioidaan tämän lisäävän hyvinvointialueen lastenvalvojahresurssin tarvetta. On huomioitava, että esitys voimaantullessaan vaatii myös osaamisen turvaamiseksi ja toiminnan yhdenmukaistamiseksi koulutusta ja perehdytystä. Liian avoin asiasta säätäminen voi aiheuttaa epätasa-arvoa asiakkaiden ja hyvinvointialueiden kesken lainsäädäntöä sovellettaessa.

Keski-Suomen hyvinvointialue arvioi lisäksi, että esitys voimaantullessaan voisi lisätä elatussopimusten hallinnointiin liittyviä tehtäviä sekä lastensuojelussa että perheoikeudellisissa palveluissa. Kustannusten noustessa olisi tarve tarkastella myös hyvinvointialueen rahoituksen määrän riittävyyttä.

Onko teillä täydennettävää esityksen nykytilan kuvaukseen tai muuhun tekstiin?

Ei ole.

Muut kommenttinne koskien esitystä.

Lastensuojelupalveluiden näkökulmasta tarkasteltuna muutokset elatusvelvollisen tosiasiallisen elatuskyvyn tarkastelussa nähdään järkevänä ja kannatettavana. Lasten vanhempien tilanteen tarkastelua elatustuen osalta ei kuitenkaan kannata tehdä kovin lyhyiden työssäoloaikojen vuoksi. Keski-Suomen hyvinvointialue arvioi, että lyhyempien kuin 6 kk kestävien työssäolojen vuoksi ei elatusvelvolliselle kannataisi neuvotella uutta elatussopimusta. Osa-aikaiset ja lyhytkestoiset työt

ovat nykyisin hyvin yleisiä, ja lyhyiden työssäolopätkien takia uudelleen neuvotellut elatussopimukset sekä käynnistetyt lastensuojelun perintäprosessit aiheuttavat merkittävästi hallinnollista työtä. On siis huomioitava, että esitetyt muutokset aiheuttavat hyvinvointialueelle sitä enemmän työtä, mitä tiheämmin elatustuen saajan sekä elatusvelvollisen tuloja ja tilannetta tarkastellaan. Muutokset voisivat lisätä ns. päällekkäisten elatussopimusten määrää – vanhat pitkäaikaiset sopimukset jäävät taustalle voimaan, vaikka elatusvelvollisen tilanne lyhytaikaisesti tai määräaikaisesti muuttuisikin.

Paahto Marena

Keski-Suomen hyvinvointialue - valmistelijat: palvelupäällikkö Piritta Huttunen, sosiaalityöntekijä-lastenvalvoja Pirjo Selin